

ROMÂNIA NOUĂ

ORGAN DE PROPAGANDA NAȚIONALĂ

Director: Dr. ONISIFOR GHIBU

Iese în fiecare zi de lucru

Sub conducerea unui comitet alcătuit din Români din toate țările

Prim-Redactor: Dr. ION MATEIU

Societățile culturale din Chișinău

La începutul lui Martie, anul trecut, când a izbucnit revoluția rusească, în Basarabia nu era nici o societate culturală care să fi răspândit lumina națională printre Moldoveni, afară doar de *Frăția mea* Nașterii lui Hristos, — o smerită obște prefească a cărei înțelegătoare lucrare sta în tipărirea de „filișoare” religioase, traduse din rusește și răspândite de către preoți și dascăli printre țărani. *Societatea pentru studiul țării*, înființată după revoluția dela 1905, și care avusese după acel an și o tipografie a sa cu litere latine, apăsese de mult, după o scurtă licență. Membrii ei nici nu se mai cunoșteau, tipografia s'a pierdut și fondurile a rămas încurcate.

După revoluția din anul trecut au început însă să apară un număr mășor de societăți, asupra cărora e bine să aruncăm o privire, pentru a putea încheia și un scurt bilanș.

Încă în prima jumătate a lunii Martie 1917, o mână de oameni grupați în jurul gazetei *Cuvânt moldovenesc* s'au gândit să înființeze o societate cu caracter cultural; ceva asemănător cu *Asociațiunea din Transilvania*. S'au făcut și statutele — pe rusește, — și s'au și înscris de câți-va înși, dar pe urmă lucrul a rămas baltă, și în locul societății s'a alcătuit *Partidul național moldovenesc*, care în primele săptămâni ale mișcării, din Basarabia a fost de o neprețuită însemnătate. Conduc la început numai de ideea naționalistă, partidul a izbutit să provoace o mișcare care a avut un puternic răsunet în toate cercurile. Dar după câțiva vreme, lăsându-se târât de revoluționarii ruși, petărămul social, el nu numai că și-a pierdut, încetul cu încetul, caracterul propriu zis național, dar a și încetat. Așa că astăzi el nici nu mai există, cu toate că și-ar avea rostul său în politica țării.

Curând după înființarea partidului ia ființă *Asociația învățătorilor moldoveni*, alcătuită în vederea nevoilor școlii naționale care trebuia începută. Această Asociație, care are câte o secție la Soroca și la Balți, a desfășurat o oarecare activitate vrednică de laudă, prin convocarea și pregătirea primului congres al învățătorilor moldoveni și prin publicarea primei reviste școlare românești: *Școala moldovenească*.

Dar o activitate sistematică de lungă durată nici această Asociație n'a fost până acum în stare să desfășoare. De vre-o jumătate de an încoace nu se mai aude nimic despre ea, cu toate că ar avea tocmai în aceste vremuri o misiune cu totul însemnată în procesul de naționalizare a școlilor.

Acum un an pe vremea aceasta — la 10 Iunie — se înființează, pe ruinele Societății dela 1905, *Societatea culturală a Românilor din Basarabia*, în frunte cu d-l P. Gore. Ea izbuteste să facă rost în timp foarte scurt de o tipografie și de o bibliotecă românească frumoasă, dar din nenorocire nu știe ce să facă cu ele. Astfel biblioteca ajunge pe mâna Universității populare, iar tipografia pe mâna unor oameni politici, cari a pus la conducerea ei niște Ruși.

Astăzi administrația tipografiei Societății culturale române se face în limba rusească și tipografia în loc să meargă înainte dă îndărăt. Societatea n'a ținut nici până în ziua de astăzi nici o adunare și n'a desfășurat nici o activitate, cu toate că ar fi fost

atâta nevoie de o lucrare sistematică pe teren cultural.

Lipsa de viață a acestei societăți a atras după sine înființarea unei a doua societăți culturale: *Făclia*, a d-lui V. Țanțu. Cu o strașnică energie tinerească *Făclia* îmbrățișează deopotrivă o mulțime de mijloace de propagandă: teatrul, cinematograful, școlii, cursuri de limbă, cor ș. a. dar... stăruința n-ai nici aici destulă. După o activitate frumoasă și însuflețită de câteva săptămâni, „Făclia” a început să piardă din energia ei și să inspire chiar unele îngrijorări.

Se poate spune că nici Făclia n'a izbutit să pună în lucrare și să execute în chip metodic un plan cultural temeinic. Totuș speranța în reîntreținerea ei nu e pierdută, numai cât conducătorii ei din viitor trebuie să înțeleagă că cine vrea să cuprindă prea mult deodată, riscă să nu se alege cu nimic.

Societatea de cântări *Doina*, a izbutit să adune la un loc un număr de vre-o 40—50 de domni și domnișoare și să dea și câteva concerte bunișoare, dar dela o vreme și ea a încetat de a mai da semne de viață. Tot astfel *Asociația studenților*, și *Uniunea elevilor*, *Liga culturală a Femeilor*, *Uniunea juriștilor Uniunea veterinarilor moldoveni*, toate înființate în anul din urmă — fără însă ca să fi izbutit a porni o mișcare serioasă în direcțiile urmărite.

Dintre toate instituțiile create în cursul acestui an din urmă, singura *Universitatea populară* a izbutit să se mențină până astăzi și să desfășoare o activitate sistematică, deschizând și o bogată bibliotecă de peste 10.000 volume.

Dacă luăm bine seama, vedem că Basarabiei, ajutați ce e drept și de elemente din alte țări românești, au încercat să creeze într'un timp relativ foarte scurt, tot felul de rosturi culturale, dar acestea până acum nu și-au dat încă roadele lor. Entuziazmul începutului s'a răcit prea de vreme, din cauză că unii oameni s'au apucat de prea multe lucruri deodată, și întâmpinând oare-care greutăți, s'au lăsat prea repede oprii pe loc. *E timpul acum ca, după experiențele făcute, societățile să înceapă a lucra*, chemând la munca sfântă națională pe toți cari pot fi de folos.

O. GHIBU.

Eri Joi, s'a ținut în Chișinău un important consiliu (sfat) de directori (miniștri), într-o cauză care privește adânc viața și autonomia Basarabiei.

Vom căuta să înțelegem pe cetitori în curent cu desbaterile și cu hotărârile luate.

Alaltăieri s'a împlinit un an de când a trecut prin Chișinău cel dintâi batalion de soldați ardeleni voluntari în armata română cari mergeau spre front, venind din Rusia.

Ce primire frumoasă li s'a făcut cu acel prilej în gară. Răposatul S. Murafa li-a dat în numele Românilor din Basarabia, un minunat steag tricolor cu rugămintea să-l ducă din partea lor la Alba Iulia și la Turda...

Astăzi voluntarii ardeleni umbli fără rost prin Tară...

INSEMNAȚII

Unele gazetărele dela București repetă aproape zilnic o părere care — să ne fie îngăduit a o spune deschis — jignește adânc sufletele intelectualilor români din Basarabia, cari au luptat pentru dezrobirea țării și pentru unirea ei cu România.

Pentru a nu știm câteoaară cetim în fel de fel de forme, aceste cuvinte în „Steagul” dela București.

„Nu s'a repetat îndeajuns de văruț care va fi mâine în probele evidente ale Istoriei: *Basarabia a revenit sub steagul liber al României, mulțumită tratatelor dela București*. Votul dela Chișinău al Sfatului Țării a avut să consacre ceea ce se făcuse cu puțință prin acțiunea diplomatică a oamenilor cari primară puterea în ora când totul era pierdut”.

O astfel de părere este de-a dreptul antinațională, întrucât ea disprețuiește toată energia, toată munca, toată însuflețirea și toată credința pe care timp de cel puțin un an de zile a dovedit-o cea mai bună și mai patriotică generație din Basarabia.

Așa de tare au stricat gazetele păcateoase gustul publicului, încât multa lume începe să fugă de articolele lungi în care se dezbate întrebări mai adânci.

Dar unde vom ajunge cu un astfel de public, care nu mai are răbdarea de a ceti lucruri cinstite și temeinic scrise?

Cui dăm obolul?

Dela un ofițer supeior român primim următoarele:

Dela un timp aproape în fiecare Duminică sau sărbătoare ni se cere pe stradă obolul.

Domnișoare grațioase oferind flori sau prinzându-ne pe piept un peticuț de hârtie cu un timbru oarecare, se roagă în rusește să le dai obolul.

Nu știm pentru ce-l cer. De la unele am auzit cuvintele „caritate” sau „școală”.

E frumos să te pui în serviciul carității și al școlii mai ales în timpurile grele de astăzi.

Dar... Nu cumva sub „Caritate” se ascunde altceva? Obolul nostru nu va fi servind pentru alte scopuri?

Dumnezeu să mă erte dacă păcătuiesc prin a bănuși, dar prea văd dese ori pe unii domni ce se zic că sunt plini de „caritate”, cheltuind sume mari, după cum văd și doamne tot atât de caritabile care nu se pot dispensa nici acum de ciorapi de mătase și alte nimicuri cam pipărate în vremurile de astăzi.

Ce este surprinzător, este că se cere pentru școală.

Care școală?

Eu știu că școlile publice sunt în seama statului și văd că se ocupă serios de ele aici.

Nu cumva sunt școlile particulare rusești, pe care le anunță gazetele că vor lua ființă?

Dar atunci, întreb pe bunii moldoveni: cum de se lasă amăgiți atât de ușor de zâmbetul grațios cu care se oferă floarea sau peticuțul de hârtie și dau banul lor muncit greu pentru scopuri vătămătoare neamului nostru?

Este bine să cercetați înaintea de a da banul vostru.

Cu dragă inimă să ajutăm să alinăm nevoi, dar să cunoaștem și noi pe cei ajutați și să vedem și noi școala ajutată cu obolul nostru.

Puterea financiară a României

Rezistența armatelor României pe frontul Moldovei a dus faima vitejei neamului românesc în toată lumea. Dar, nu trebuie trecută cu vederea și o altă rezistență, care a dublat-o pe cea dintâi, procurând armatelor luptătoare acel nervus rerum — banul — dovedit că are atât de multă influență în războie.

Vreau să zic că merită o specială atențiune și rezistența financiară a României și în să o știe în câteva rânduri pentru publicul basarabean, căruia îi este mai puțin cunoscut, pentru că n'a avut prilejul să contribuie la ea.

Țărișoara noastră, așa mică cum este și cu mijloacele bănești relativ restrânse de cari a dispus, a putut totuș să poarte războiul pe propria ei socoteală timp de 17 luni.

Înainte de războiu și-a făcut pregătirile cu bani luați dela poporul ei, care a răspuns cu multă însuflețire, în Aprilie 1916, la cea dintâi chemare pe care Statul o făcuse capitalurilor naționale pentru un mare împrumut, cum nu mai făcuse niciodată în țară.

El a primit atunci subscripții de 400 milioane într-o săptămână. Acesta fu *Împrumutul național din 1916*.

S'a văzut cu acea ocaziune primul semn al puterii financiare românești dar și al voinței naționale de a ajuta Statul în împrumuturile grele. Fenomenul fu surprinzător chiar pentru mulți financiari bătrâni, neobișnuți să vadă mai înainte atâta dărnicie și bunăvoință pentru interesele Statului.

Iar când mai târziu, în Iunie anul trecut, strânsi în număr cu mult mai mic în colțul Moldovei aparate de soldați noștri cu atâtă abnegație, din nou Statul aflat în nevoie, făcu apel la economiile și capitalurile rămase aici — din nou poporul românesc i-a alocat în ajutor, deși mizeria și nesiguranța îl înconjură. S-a mai dat de atunci încă 150 milioane lei pentru *bonuri ale Apărării Naționale*.

Dar, una din părhăile cele mai mari, care a susținut Statul în conducerea financiară a războiului libertății fu *Banca Națională*, — de oarece ea dispunea de mijloace mai rezerve și mai efine pentru aprovizionare bănească.

Astfel Banca a ajutat Statul până acum cu 1300 milioane lei, sub formă de împrumut cu 2 jum, la sută, deci cu o dobândă foarte mică.

Hârtia-monedă a Băncii noastre naționale a fost și este binevăzută, iar valoarea ei se menține neatinsă. Trebuie recunoscut că aceasta se datorește în mare parte tradiției pătrunsă de mult în public despre serioasa și cinstita ei conducere.

Nu este, cred, fără interes să remarcăm că Banca Națională a continuat tot timpul războiului să publice situația sa

în fiecare săptămână, spre deplina cunoaștere și convingere a tuturor, lucru pe care Banca Austro-Ungariei, de pildă, nu l'a mai făcut încă din vara anului 1914 pentru ca să nu se cunoască de toți situația.

Dacă analizăm pe scurt situația Băncii Naționale a României putem constata că emisiunea de bancnote românești la începutul războiului european era de aproape 450 milioane lei și s'a ridicat treptat de atunci până la suma de 2100 milioane lei garantate cu un stoc metallic de 735 milioane lei.

Cantitatea de hârtie monetă românească ce se găsește actualmente în circulație numai aci în Moldova, trebuie să fie de aproximativ 1500 milioane, bani care adăogiiți la cantitatea de hârtie monetă rusească, ce servește încă la facerea schimburilor în Basarabia, constituie la un loc o forță financiară importantă, pe care Statul se poate bizui la un eventual nou împrumut intern.

Reconstituirea averilor distruse precum și lichidarea rechițiilor și plata pensiunilor la invalizi nu poate întârzia mult timp.

Fără îndoială că la o nouă chemare pe care Statul ar face-o publicului, pentru a-l ajuta cu bani la opera de reclădire a vieții sociale, cetățenii români vor răspunde ca în Aprilie 1916, aducând prinosul lor de numerar în tezaurul țării.

Ba chiar ar trebui să o facă cu mai mult avânt ca atunci, pentru că Banca Națională a ajuns la maximum ei de sforțări și n'ar mai putea pe viitor să mai facă mari împrumuturi Statului, fără pericol pentru valoarea biletelor ei.

De altfel, conducătorii finanțelor românești sunt oameni încrezători. Sperăm că vor ști să găsească mijloacele cele mai practice pentru aprovizionarea financiară a Statului, tot ferindu-se însă să nu cadă în două mari greșeli: *robiea financiară față de străini*, cum s'a procedat în trecut, sau *îngrădmădirea prea mare de bilete în circulație*, fapt ce ne-ar duce la o scumpire a vieții mai cumplită de cum este azi.

Până acum angrenajul financiar a funcționat fără piedici de luat în seamă și dacă ne ținem pe acelaș drum bun și chibzuit, nu ne vom teme nici în viitor de vre-o criză sau vre-o debandadă în finanțe, cum s'a întâmplat în unele țări vecine, ca în Rusia de exemplu, căzută într'un haos din care nu știm cum va eși.

Ajutându-se reciproc Publicul, Banca și Statul, vom reuși până la sfârșit să ținem sus steagul creditului românesc, cum l'am ținut și pe acela al vitejei.

C. A. Rădulescu

Iași, Maiu 1918.

MESERII și NEGOT

II. Cum s'au dezvoltat la Români din Ardeal

Meseriile.

Chiar ca în Basarabia de astăzi ne-am trezit și noi, Români din Ardeal, că nu avem nici negustori nici meserii, și că mijloacele acestea de luptă să găsească numai în mâinile străinilor.

Negotul

Singurul oraș din Ardeal în care a înflorit vremelnic comerțul românesc, a fost Brașovul. El a fost multă vreme, pe când încă nu erau căile de comunicație de astăzi, centrul negustoresc și cheia negotului, între țările orientale și cele apusene. Negustorii brașoveni erau cei mai vestiți pe vremuri. Ei duceau mărfurile din Orient, în caravane mari, până pe la Lipsca, de unde aduceau alte mărfuri în schimb. De aici au și rămas până astăzi numele da *lipsani*, adică negustori cu marfă din Lipsca.

Nu este locul să înșirăm aici mai pe larg, cauzele, cari au ținut pe Români îndărăt în toate privințele este de ajuns să spunem că țara lor era țara privilegiilor.

Negotul era privilegiul *Companiilor grecești*, așezate în Brașov, Sibiu, Mișcolț ș. a.

Firma „Compania grecească” era numai cu numele, de fapt membrii companiilor erau numai câteva familii grecești, ceilalți în Brașov și Sibiu, erau aproape numai Români, în țara ungurească erau români din Macedonia.

După Colonia grecească, români la toți negustorii le ziceau *greci* și le mai zic și astăzi în unele părți. Românilor din Blaj li se zice numai *greci*, pentru că pe vremuri s'au îndelencit și ei cu negotul.

Acestea erau privilegiul exclusiv al colonilor Sași, adică le puteau deprinde numai Sașii, cari au fost aduși de regele Ungariei pe la anul 1200, și așezaji în țară pe locurile cele mai mănoase. Ei aveau în mână toate meșteșugurile. Fiecare meserie, sau breaslă își avea tovarășia ei, numită *teh*. Să primească ei străini ca să învețe vre-o meserie, Doamne ferește! Astfel c' în tot Ardealul, Sașii erau singuri stăpâni pe toate meseriile.

Mulți din ei, pe la sate, lucru foarte vrednic de urmat, vara se ocupă cu gospodăria câmpului, iarna lucrează la osebite meșteșuguri: rotărie, cojocărie, împletire de coșuri, croitorie, cismărie și altele.

Veni însă anul libertății 1848, și a măturat toate privilegiile. Români au început a se gândi și ei, între multe altele — pentru că ei aveau trebuință de toate — la cele două izvoare de viață: negot și meserii.

Fruntașii neamului au început a îndemna poporul, cu gura și prin ziar, să îmbrățișeze negotul și meseriile.

Foarte bine. Dar cum să se înceapă? Unde să meargă țărănul, care vrea să își dea copilul la negot ori la meșteșug? El, dela toate îndepărtat, la cine să meargă în oraș, ca să își dea copilul la învățătura unui meșteșug?

La întrebările acestea, iată, cum au răspuns fruntașii români din Ardeal.

Întreținerea de societăți.

În Brașov, mai întâi, s'au adunat negustori, profesori și alți oameni de

inimă, și au alcătuit o societate numită „Asociațiunea pentru sprijinirea învățăcelor ucenici, cafe și sodalților români din Brașov” zisă mai pe scurt, „Societatea meseriașilor”.

Scopul tovarășiei a fost așezarea copiilor la diferite meserii, și purtarea de grija lor, după ce au isprăvit ucenicia.

Membrii societății erau sau pe viață cari plăteau o sumă anumită, odată pentru totdeauna, sau membrii ordinari cu taxă anuală de 4 coroane.

S'a ales un comitet de negustori, meseriași și profesori, cari colindau pe la toți negustorii și meseriași din oraș întrebând, care de câți ucenici are nevoie și publicând prin ziare, că se caută elevi pentru cutare și cutare meșteșug.

Tot atunci se publicau prin ziar apeluri, în cari se arăta însemnătatea și foloasele meseriilor, și se îndemneau țărâni să și dea copiii la meșteșuguri.

Legea pentru meserii prevede vârsta copiilor de la 12 ani în sus, anii de învățătură 3.

Maestrul este dator să dea ucenicului cvarțir, mâncare, și să nu'l folosească la lucrări de slugă, ci numai la învățătura trebuincioasă pentru meșteșug.

Cu maestrul se încheiau contracte. Dar dela întocmirea acestora se făceau multe abateri. Se cerea ca elevii să plătească pentru spălăturul rufelor și pentru școala. Maestrii cu meserii mai bune, cum sunt lăcătușeria artistică, tâmplăria, mașiniștii, la care se îmbrulează elevii cu stare mai bună, cereau dela elevi pentru învățătură până la 200 franci anual.

Din tot Ardealul s'au înștiințat, la început foarte puțini băieți pentru meserii, și și aceștia din familiile cele mai sărace. Mai veniau apoi orfanii. A eștia erau trimiși mai mult de mântuială. Părinții sau tutorii voiau să scape de ei.

Își poate închipui oricine, ce fel de meserii eșiau din astfel de băieți. Aceștia ajungând meserii, stârneau mai mult desgust, decât dragoste pentru meserii.

Comitetul societății însă nu și-a pierdut nădejdea, a stăruit neînrerupt în scopurile sale. Doritorii de a se aplica la meserii s'au înmulțit din an în an. Au început a veni și din familii mai înstărite, din familii de intelectuali, dela advocați și preoți, destui copii. Așa că în cei zece ani, înainte de 1900, cât a avut subsemnatul cinstea, să fie președintele societății, numărul ucenicilor așezaji la osebite meserii, în Brașov, se urca anual la 300 înși.

Merită neferitur pentru societate și, preste tot, pentru îmbrățișarea meseriilor în Ardeal, și-a câștigat fericitul în Domnie fostul protopop al Brașovului, Bartolomeu Baiulescu, tatăl d-lui Dr. Gr. Baiulescu, medic Loc-Colonel, de prezent aici în Chișinău.

Baiulescu, ca primul președinte a muncii și zi noapte, până la adânci bătrânețe, pentru prosperarea și înaintarea societății, a alocat în persoană pe la maestrii și pe la autorități, unde numai a fost nevoie, a încheiat contractele și s'a întreprins pentru ucenici, a publicat apeluri pentru sprijinirea societății cu bani. A fost un adevărat apostol pentru dezvoltarea meseriilor între români.

N. Petra-Petrescu
fost președinte al Asociației meseriașilor români din Brașov.

DIVERSE

Moartea Aristiței Romanescu. — În Iași a murit, săracă și uitată, artista Aristița Romanescu, care a fost odinioară gloria scenei române.

Senatul și Camera vor începe desbaterile adresei de răspuns la mesajul regal, înainte de sfârșitul săptămânii. Deocamdată se caută în Iași un local mai potrivit pentru ținerea ședințelor.

S'a deschis restaurantul „Carpaii” în Bulevardul Alexandru cel Bun No. 63.

Proprietarii sunt doi români macedoneni.

Astfel, împreună cu restaurantele „Transilvania” și „La Mădărești”, Basarabia ocrotește întreprinderi cu nume cari uu se mai pot rostii azi în politică.

CURSORILE DE ÎNVAȚĂTORI

Cursuri social-politice

La cursurile de învățatori ținute vara trecută în Chişinău se țin aproape zilnic, dela 8—10 seara, cursuri social-politice.

Scopul lor era să le facă cunoscute învățătorilor întrebările politice dela ordinea zilei. O mulțime de revoluționari ruși au vorbit timp de câteva săptămâni despre câte în luna și'n soare, încercând mintea învățătorilor cu toate teoriile rusești revoluționare socialiste ș. a. m. d.

Creдем că învățătorii moldoveni n'au avut nici un folos din acele cursuri rusești, cari nu făceau altceva decât repetau în fel de fel de forme, ceea ce strigau *tavardșii* pela toate colțurile de strade.

Acum că lucrurile s'au limpezit în partea cea mai mare, e vorba ca în cadrul cursurilor din acest an, să se țină un șir de conferințe social-politice cu subiecte în legătură cu întrebările de acum. Mai mulți profesori dela facultatea de drept din Iași se pregătesc să vină la Chişinău, și poate că și în celelalte târguri pentru a ține o serie de conferințe cu subiecte ca acestea:

1. Principiul național ca temelie a statelor moderne.
2. State naționale și state poliglote (cu mai multe naționalități).
3. Democrație și naționalism.
4. State mari și state mici.
5. Republică și monarhie.
6. Naționalism și internaționalism.
7. Economia națională a statelor, după război.

Cursurile ucrainene

La Acherman s'au deschis la 1 Mai cursuri pentru învățătorii ucraineni din Basarabia. Cum aceste cursuri s'au dovedit a fi simple cuburi de agitații politice împotriva României, Directoratul de învățământ le-a închis.

Asociația învățătorilor moldoveni

A trecut mai bine de un an de zile decât cu prilejul celui din urmă congres al învățătorilor din Basarabia, s'a înființat *Asociația (Obștea) învățătorilor moldoveni*, care a și început îndată să publice jurnalul (revista) *Școala moldovenească*.

Cu prilejul cursurilor de învățatori din Iulie și mai ales din Octombrie 1917 cei mai mulți învățatori cari au urmat la Chişinău și la Soroca, s'au înscris membrii ai Asociației, ba la Soroca și la Bălți s'au alcătuit chiar și secții ținutele (judete).

Cu toate acestea, *Asociația n'a* isbutit să prindă până acum rădăcini destul de adânc.

Ea nu se simte aproape deloc în viața învățătorimii și a școlii. Învățătorii moldoveni se interesează și astăzi mai mult de soiuzurile vechi rusești, decât de Asociația lor națională.

Este datorită Comitetului Asociației ca să ia cele mai grabnice măsuri de a se pune în legătură cu întreaga învățătorime adunată acum la cursuri, de a o atrage

printre membrii ei și de a începe o activitate vie. Aceasta în toate târgurile, unde se țin cursuri.

Școala moldovenească

Din revista cu acest nume au ieșit în anul I (1917) 8 numere. Ele se pot cumpăra la librăria *România Nouă*.

Din pricina multor greutăți ea n'a putut ieși mai departe deocamdată. Nădăjduim că cu reorganizarea Asociației va reapărea și revista, în mod regulat.

O revistă școlară anume pentru Basarabia este de neapărată nevoie, mai ales acum când se pune în mod serios chestia naționalizării școlii.

Cărți pentru învățatori

La librăria „România Nouă” se află de vânzare printre altele și următoarele cărți potrivite pentru învățatori:

Preparatorul absolvenților și absolventelor școlii primare, de V. Munteanu și C. Zaharia.

Cestomația Pedologică, alcătuită de Const. V. Butureanu institutor.

Cartea Adultului de curs primar, cuprinzând Cetire, Gramatică, Compuneri, Aritmetică și Geometrie, Religie, Istorie, Geografie, Științe fizico-naturale de Gh. Tănăsescu, I. Costacea și V. Stănescu.

Istoria limbii și literaturii române de I. Nădejde.

Carte de cetire, cărți alese din scrierile români cu schițe biografice, vocabular de cuvinte vechi etc. de Gh. I. Scobai pentru clasele I, II, III și IV.

Carte de lecturi, literară și științifice fizice pentru clasa II, IV, V, de Ortansa Buzoianu.

Carte de Aritmetică, pentru divizia II, de I. V. Praja și T. Gh. Patriciu-Iași.

Carte de Geografie pentru divizia II rurală, de Ion I. Teodoru Gh. Patriciu și Ion I. Onu.

Explicarea Evangheliilor pentru cl. II liceală da Moise N. Pacu.

Ion Creangă, Amintiri din copilărie.

Liturghia în 2 voci de E. Ionescu.

Dela Universitatea populară

Miercuri 6 Iunie.

D-l Prof. Dr. N. Conta: *Curs de Chimie Alimentară și Medicală. — Ceaiul și cacao.*

II. D-l Prof. P. Haneș citește din *Povestea vorbii*, a lui Anton Pann și din scrierile basarabean *Alecu Russo*.

„RODICA”

COFETARIE-CAFENEA

— CHIȘINĂU —

Bulevardul Alexandru cel Bun colț cu Mihailovscaia

s'a deschis Duminică 3 Iunie 1918

Local modern aranjat, în centrul orașului. Loc de întâlnire pentru toți românii.

Bomboane. Tot felul de prăjituri, torturi etc. Primește comenzi acasă.

Din târgurile Basarabiei

Atât orașul Bender, cât și mai ales districtul Benderului, sunt locuite în majoritate de populație română. Numai funcționarii, profesorii și preoții ce au mai rămas aici din timpurile stăpânirii rusești, precum și câte-va mii de Lipoveni și Ruși, ce locuiesc în suburbiile orașului, se folosesc astăzi în conversația lor de limba rusească. Din cauza lipsei funcționarilor și profesorilor români stăpânește încă în toate birourile și școlile de aici, limba rusească. Înscrindându-se însă majoritatea funcționarilor la cursurile române, este nădejde, că în scurtă vreme limba română va reintra și în toate birourile.

Semnificativ însă este, că în toate bisericile din Bender, precum și în cele mai multe din districtul Benderului, preoțimea stăruie a se folosi chiar și astăzi mai numai de limba rusească, cu toate că preoțimea e română și știe ceti românește.

Toți funcționarii ruși, precum și proșii de aici, cred că în cazul victoriei aliaților asupra Germanilor, Basarabia va fi dată iarăși îndărăt Rusiei și că unirea ei prezentă cu România, e numai temporală.

Preoții ruși de aici susțin, că biserica ortodoxă din Basarabia canonică e și astăzi încă legată cu cea din Rusia și de aceea își pot permite a liturghisi și astăzi numai în rusește. Iar preoții români, terorizați fiind de cei ruși, liturghisesc și ei la rândul lor numai rusește. Ba chiar și de porunca dată de consistoriul Chișinăului, ca la toate liturghiile să fie acum pomenit Regele Ferdinand al României, preoții ruși, nici nu vor să audă, ba ei seduc chiar și pe preoții români la împotrivire.

Liturghisind și eu de sărbătorile paștilor, într-o biserică din Bender dimpreună cu proteorul român Alexandru Băltătescu și cu proteorul rus Vasile Petrow Warzapow, m'am folosit se înțelege de limba română și am pomenit pe regele Ferdinand. Pentru aceasta cinstitul preot rus Vasile Petrow Warzapow, deși-i mai tânăr cu vre-o 10 ani decât mine, a aflat de bine în contra ori cărei bune cuvinte a mă insulta în public în biserică în modul cel mai murdar. Sunt curios ce vor zice la acest bolșevism bisericesc prea sfintii arhieriei și consistoriul din Chișinău, la cari întruna mă adresez acum în privința aceasta. Arhieriei rămași aici în Basarabia, dela stăpânirea cea despotică a Rusiei au jurat la timpul său, de a fi credincioși până la extrem, nu numai „Oberprocurorului dela sfântul sinod din Petrograd”, dară a împini și a veghia asupra împlinirii tuturor canoanelor așezate la cele 7 sinoade sfinte de a testa lumea. Aceste canoane nu dispun însă nicăiri, ca cu ajutorul bisericii ortodoxe să fie sugrumați peste două milioane de Români Basarabeni, precum își închipuiesc aceasta preoții de soiul lui Warzapoff.

O deputație de preoți basarabeni s'a înfișșat la mitropolitul Moldovei și a cerut autonomia pen-

tru biserica din Basarabia. Mă tem ca și autonomia aceasta să nu fie folosită pentru continuarea rusificării Românilor Basarabeni, chiar și sub stăpânirea României și ca această stăpânire să nu fie silită în urmă a întrebunța în contra clerului rusec din Basarabia aceleași măsuri stricte, ce le-a întrebunțat și Voievodul Alexandru Cuza în contra renitenței nemurărilor preoți greci și ruși aflați în România la începutul domniei sale, gonindu-i pe toți chiar și din țară.

Victor Zaharovski

Informații

Atragem luarea aminte a cetitorilor asupra articolelor despre Negot și meserii pe cari le continuă începând cu numărul de față, d-l N. Petra-Petrescu, un harnic sprijinitor al clasei de mijloc românești din Transilvania.

Din cele spuse de D-sa, Basarabeni, cari trebuie să lucreze cât mai mult pentru crearea unei clase de mijloc românești, vor putea trage bune învățături.

Scumpetea în Chișinău a ajuns de nesuportat. O pâine de 2 kg. se vinde cu câte 20—22 Lei, ca să nu mai vorbim de alte articole de prima necesitate, cari s'au ridicat la prețuri nemai pomenite. Scumpetea se datorește în mare parte speculei și efînăității banului, care abia dacă mai are valoare.

Grădina publică a orașului în timpul din urmă era închisă aproape în fiecare Duminică și în zilele de sărbătoare. Diferiți impresari, în majoritate de peste Prut, anunțând spectacole „grandioase”, ca la București, se așezau la poartă și numai în schimbul unei ruble își dau voie să te plimbi în grădină.

Protestând mai multe persoane împotriva acestui abuz, primăria orașului a luat în sfârșit măsura, ca de acum înainte grădina publică să nu se mai închirieze nimănui.

Românii stabiliți ori trecători prin Chișinău, se întâlnesc la masă la restaurantul „*Transilvania*”, iar după masă la cofetăria și cafe-neaua „*Rodica*”, amândouă pe B-dul Alexandru cel Bun, în centrul orașului.

Judecata americană. Ziarul „Daily Mail” din 26 Mai relatează, între altele, următoarele:

Jake Snider, proprietar bogat din Reinos (Michigan), a fost uns cu catran și acoperit cu pene, fiindcă a făcut observații nepatriotice și a refuzat să cumpere împrumuturile libertății.

Tot așa l-a judecat poporul și pe avocatul L.H. Rekmann din Elkins (Virginia), din cauza unor declarații germanofile. Acestuia i s'a retras și permisiunea de avocat.

De asemenea numeroși germanofili și pacifiști au fost constrânși să sărute drapelul american.

Călduri foarte mari au început în Basarabia de câteva zile. Semn de furtună ori de secetă, care amenință.

Situația Războiului

PE FRONTUL FRANCEZ:

Situația neshimbată. Francezii au câștigat puțin teren în sectorul Noyon-Soisson, întărindu-și pozițiile.

PE FRONTUL ITALIAN:

Luptele continuă cu înviersurare. Austriecii au înaintat puțin în regiunea muntoasă și au răsunat să treacă râul Piave în mai multe puncte. Ei au fost însă opritți pe tot locul de trupele italiene, cari rezistă cu bravură și contra-atacă pe tot frontul. Italianii au luat 4500 prizonieri, între cari 120 oțeri și au doborât 44 aeroplane dușmune în ultimele două zile.

Pe o laltă fronturi situația neshimbată.

Comitetul asociației pentru emanciparea civilă și politică a femeii române, a înaintat parlamentului un apel, prin care cere revizuirea Constituției și acordarea de drepturi femeilor din România, întocmai ca și bărbaților.

Censura va fi desființată: biala 6 luni după încheierea păcii generale.

La balotajul pentru alegiul Universității din Iași, a fost ales d-l Dr. Riegler, cu majoritate de un vot față de d-l Bujor.

Apărarea Parisului a fost încredințată generalului Gaillaumont, emundantul de până acum al trupelor de pe frontul macedonean.

Pregătirea de război a armatei japoneze. Consiliul general din Tokio a hotărât ridicarea armatei la 25 corpuri de câte două divizii; de asemenea și în marină s'au făcut schimbări ca în timpul de război.

„Cultura nu cunoaște graniță!” Sub acest titlu un ziar ieșan arată că, mai ales cultura germană nu cunoaște graniță. Dar cea românească?

Din Camera italiană. În ultima ședință a Camerei italiene primul ministru Orlando a fost călduros aplaudat când a vorbit de rezistența trupelor. Deputatul din Friaul, Givardi, a declarat că Italia nu va consimți niciodată la o pace care nu va satisfice toate aspirațiile ei îndreptățite. Camera a fost apoi amânată până în Septembrie.

Malinoff. — Noul șef al cabinetului bulgar, după cum se știe, era împotriva alipirei Dobrogei noastre la Bulgaria.

CERCETAȚI RESTAURANTUL ROMÂNESC

„Le Mărășești”

— CARE S'A DESCHIS ZILELE ACESTEIA ÎN FAȚA GARII —

Se servesc mâncări gustoase la orice oră din zi.

— Cele mai bune vinuri albe și roșii —

Bere bună de Bender todeauna proaspătă

— Se servește curat și repede —

— PREȚURI MODESTE —

Deschis până la ora 1 din noapte

Proprietari:

M. Săroiu și C. Bărs

Drumul Mușcetilor 249

Tipografia „România Nouă”

Aducem la cunoștința cititorilor noștri că în cursul lunii acesteia se va deschide în chip sărbătoresc marea TIPOGRAFIE „ROMANIA NOUA” care este înzestrată cu tot felul de material tipografic și care va putea lucra în condițiuni bune pentru răspândirea culturii noastre naționale în Basarabia și chiar afară de hotarele ei.

Lecții de istorie literara

Literatura religioasă

(Urmare.)

Mitropolitul Dosofteiu dela Suceava (1624—1711) duce cu un mare pas înainte nu numai ideea unității noastre de neam, dar și literatura românească însăși. Dosofteiu anume a tradus întreaga *Psaltire* în versuri (stihuri) românești pline de frumusețe, dând prin această limbă o mai mare mlađiere și arătând că ea e în stare să spuie ori ce gândire, oricât de înaltă. Ceeace este de o mare însemnătate pentru noi la această *Psaltire* tradusă în versuri pe limba românească la 1673 sunt următoarele versuri din predoslovie: Neamul țării Moldovii de unde derează Din țara Italiei, tot omul să crează Flach întâi apoi Traian au adus pe aice Pe strămoșii acestor țări de neam cu ferice.

Răsădit-au țările hotarele toate Pe semne ce stau în veci a se vedea poate.

Ei cu viața cestui neam Țara românească

Umplut-au, Ardealul tot și Moldovenească

După cum vedem Dosofteiu stăruie aici nu numai asupra faptului că Moldovenii sunt una cu frații lor din celelalte țări, ci că toți împreună se trag dintr'un neam mare, de loc din Italia. *Psaltirea* lui Dosofteiu a atins fără îndoială multe suflete simțitoare din vremea acia, trezind în ele nu numai de simțiri religioase cu ajutorul psalmilor, ci și simțiri naționale, cu ajutorul versurilor de mai sus.

În ce privește traducerea psalmilor, trebuie să spunem că aceasta e o traducere slobodă, adesea foarte frumoasă încât place și astăzi. În multe locuri Dosofteiu traducând în românește versurile cari cuprindeau suferințele psalmistului și ale poporului iudevesc, pare că de soră înseși suferințele neamului său.

Psaltirea lui Dosofteiu este cea dintâi lucrare politică românească și ca atare ea ni se înfișșază într'un chip foarte mulțumitor.

Dela Dosofteiu mai avem și alte lucrări, ca de pildă „*Acatistul Născăto-*

rei de Dumnezeu” talmăcit de pre-limba slavonească pe limba românească la 1673 în Mănăstirea Unieului, apoi Dumnezeiasca Liturghie acum întâiu tipărită românește, la 1679, care la început are un „cuvânt deprună” către toată semția românească al lui Ioan Duca Vodă, prin care acesta cere „dela Tatăl cel ceresc, dar, milă, pace, sănătate a toată semția românească tătunderea ce se află într'această limbă pravoslavnica”.

Mai departe avem dela Dosofteiu „*Psaltirea de înjales*” în prefața căreia deasemenea spune că s'a silit pe cât a putut de a scos pe înțeles românesc această sfântă carte, care este ca o grădină sufletească răsădită de Dumnezeu, apoi un „*Molitvenic de înjeles*”, în care iarăși spune că „s'a făcut și această sfântă carte pe limba românească”, și în sfârșit „*Viața și petrecerea sfinților*” (1682—1696), în prefața căreia, întorcându-se către Duca Vodă, mitropolitul zice: „și noi smeriții... cu căți ne-a fost știința limbii românești, am nevoit de-am scos de pe grecește și de pe sârbește pe limba românească, ca să înțeleagă toți”.

Însemnătatea din Dosofteiu pentru literatura românească e mare. Atât *Psaltirea* lui în versuri, cât și *Viețile sfinților*, în care are un stil foarte viu și plăcut, se pot ceti și astăzi de către

orice om iubitor de literatură.

Iată aici doi psalmi de-al lui Dosofteiu. Cetirea lor varsă și astăzi balsam mânăhietor asupra inimilor îndurerate de greutatea vremurilor, care și azi e la fel de mare ca și pe timpul proorocului-poet și a mitropolitului-poet.

Psalmul 78.

Doamne sfinte, păgânii veniră În țara ta, de o risipiră, Și sfânta ta casă o spurcară, Ce da cuvântă peste țară, Și făcură Ierusalimul Ca o crâmă când i se ia vinul; Trupurile zac pe jos căzute A slugilor tale ce-s crezute, Și carnea lor o mănăncă fiara Și păsările din toată țara, Sângele li stă vărsat ca apa Și nu-i nimeni să meargă cu sapa, Să le stroace și să le îngroape, N'au cu milă nimeni de pe-aproape, Ci zac prin oraș și din afară, De suntem vecinilor ocară, Și toți megieșii ni se strimbră, Și ne'ngănă văzându-ne în scărba, Dar până când, Dumnezeu sfinte, Ți vei porni mânia cea fierbinte, Ți urgia cea nestămpărată Ce-i ca focul peste noi vărsată? Mută-ți, Doamne, pe păgânii mânia Și peste dănișii își varsă urgia,

Care nu vor de tine să știe, De numele cel sfânt în vecie.

Și li vei da pizzașilor plată, Între ochii noștri 'n zi curată, Pentru sângele sfânt ce vărsară A slugilor tate de prin țară. Suspinatele cere din obiade Nainta ta, Doamne, se vor create. Cu mărirea sfințeloru-ți brațe Cruță fiilor celor prinși în lațe, A cântă 'n țară străină, Și-i apleacă cu sfânta ts mână. Vecinilor să li dai simbrie De șapte ori în sân cu urgie Și să li se întoarcă cu ocară, Să li se meargă vestea peste țară, Să-i cuprinză din toate părți scărba, Pentru căci stau de ție se strâmbă. Iar noi, ce-ți suntem turm'aleasă Și poporâni de sfânta ta casă, Ne vom ruga ție, Doamne sfinte, Și peste veci îți vom ținea minte, Și vom spune peste rod de rându Lauda ta în veci fără truda.

Psalmul 136.

La apa Vavilonului, Jăindu de țară Domnului, Acolo șezum și plânsem. La voroavă ce ne străngem. Și, cu inima amară, Prin Sion și pentru țară

Aducându-ni aminte, Flăngeam cu lacrimi fierbinte. Și bucline ferecate Îl sâam prin sălci aninate, Că acolo ne 'ntrebară Aceia ce ne prădară Să li zicem vters de carte Într'acea străinătate, Ca 'n sfânt muntele Sionul, Cântări ce cântam la Domnul, Ci nu ni se da 'ndămână A cântă 'n țară străină, De te-aș uita, țară sfântă, Atuncia să-mi vie smântă, Și dreapta mea să uite A schimba viers în lăute, Și să mi se prinză limba De gingini, jăindu-mi scărba, De te-aș mai putea uita-te, Ierusalime cetate, Nainte de nu te-aș pune În domene 'n zile bune.

Mitropolitul Dosofteiu, care în următorii pionieri politici a trebuit să fugă în Rusia, unde a și murit, are o anumită în emnătate chiar și pentru istoria literaturii românești. Despre această „*d-l Ștefan Ciobanu*, directorul învățământului din Basarabia.

(Sfârșit)

O CHIDU.